

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et
Exercitiis Accommodatæ Libri IV**

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. I. Ovid sit Formido.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

se potens terminare actum supernaturalem, quia est essentialiter locutio Dei ut auctoris supernaturalis: ergo debet posse saltem ab alio homine, cui fieret talis revelatio de altero homine, per eadem signa credibilitatis, debet, inquam, posse

credi actu supernaturali, procedente ab homine Virtutis Theologicae. Ergo potest idem actum formale esse respectu actus supernaturalis & naturalis, quod erat probandum.

CAPVT III.

DE CERTITVDINE ET FIRMITATE ACTVS FIDEI.

CONTROVERSIA I.

Quid sit Formido.

§. PRIMVS.

Referuntur aliorum Sententia.

240. **D**Vos inuenio auctores qui praeteris accuratius investigarunt naturam Certitudinis & Formidinis, nec tamen inter se convenerunt.

Itaque omisiss alijs

Prima explicatio Certitudinis est Card. de Lugo, qui ad Certitudinem Actus Tres Conditiones requirit. Prima Condicio est, ut actus sit necessariò connexus cum Veritate Objecti, ita ut nec diuinitus existere possit, quin sit verus. Secunda Condicio: ut firmissimè adhaereat objecto: hanc autem firmissimam adhaesionem vult esse intrinsecam actui intellectus, adeoque non provenire formaliter ab imperio Voluntatis nunquam dissentendi, sed consistere in certo modo tendendi, per quem ostendit intellectus, se paratum esse ad omnes alias probabilitates relinquendas, quae huic Veritati repugnare videntur. Consentit Card. Pallavicinus, explicans illam tendentiam n. 118. & 119. docensque, eam consistere in hoc, quòd intellectus iudicet rem ita se habere, & motiva quibus ad assentiendum inducitur, esse omnino inseparabilia à Veritate objecti, adeoque non posse se aliter habere, & hoc quidem ita iudicet, ut determinetur ad non formidandum de hac ipsa inseparabilitate, si eà reflexè consideretur, neque de inseparabilitate inseparabilitatis, & sic in infinitum: vnde infert, talem actum quantumvis obscurum, excludere per intrinsecam tendentiam formidinem, quae solet exprimi his verbis: *Fortè se res aliter habet.*

Tertia Condicio quam requirit Card. de Lugo, est, ut objectum ita appareat, ut iudicari reflexè & evidenter possit (licet non sit necessarium ut actu ita iudicetur) illius repugnantia cum prudenti dubitatione de illius Veritate. In hac con-

ditione videtur Card. de Lugo tacite fateri, quòd saltem imprudens formido seu dubitatio possit conjungi cum actu certo.

241. Secunda Explicatio est P. Ripalda. Docet ergo primò, Certitudinem in genere, prout abstrahit à Certitudine Evidentiae & Inevitabilis, adequatè consistere in hoc, quòd actus habeat intrinsecam connexionem necessariam cum objecto. Docet 2. Certitudinem Evidentiam, ultra connexionem intrinsecam actus cum objecto, importare repugnantiam cum Actuali Formidine, in qua repugnantia consistit intrinseca adhaesio intellectus. Docet 3. Certitudinem Inevitabilis nunquam posse consistere in tali intrinseca tendentia, excludente omnem formidinem. Docet 4. Certitudinem Inevitabilis (qualis inest actui Fidei supernaturalis) dicere repugnantiam radicalem cum formidine, neque quia actus est talis essentiae, ut illi repugnet esse falsum, adeoque qui reflexè eum intueretur, cognosceret etiam hanc repugnantiam cum falsitate propter suam supernaturalitatem, & sic non posset formidare; quam tamen repugnantiam intrinsecam non habet ullus actus naturalis obscurus, quantumvis versetur circa objectum necessarium. Docet 5. Actum talem supernaturalem & obscurum, non repugnare physice cum formidine; repugnare tamen moraliter, seu per denominationem extrinsecam ab Imperio voluntatis. Hæc Ripalda.

242. Denique conantur hi duo Auctores, Lugo & Ripalda, declarare, quid in re ipsa sit formido, quam significare solemus per hæc verba: *Fortè se res aliter habet, quam suadet hæc motiva*: Seu quod idem est: *Fortasse hæc motiva fallunt*. Quae formido potest stare cum actu probabilis, & quae per certitudinem est excludenda.

Itaque Card. de Lugo, consentiente Ripalda, recte ostendit, formidinem non esse Judicium negativum, quo negetur ipsum obiectum: hoc enim si esset, sequeretur, quod quando Formido conjungitur actui opinativo, judicaret intellectus simul contradictoria, affirmaret simul & negaret idem. Deinde ostendit, non esse Judicium, quo affirmetur potentia physica antecedens ad oppositum; alioquin qui videret Petrum currere, posset formidare dicendo: fortè Petrus non currit: quia videt dari potentiam physicam ad oppositum: & e contra, qui haberet opinionem, quod v.g. in divinis Spiratio activa sit communis & virtualiter distincta à Personalitatibus, formidans tamen, diceret: dari potentiam physicam ad oppositum, quod est absurdum. Concludit ergo tandem Lugo, per illas voces significativas Formidinis, significari & affirmari solum potentiam quandam quasi Logicam ad oppositum, nempe, motiva ad illum assensum probabilem non esse tanti ponderis, ut non possit sub alijs motivis aequalibus latere aliquando periculum deceptionis, adeoque motiva non dare securitatem contra deceptionem. Vno verbo, actus opinativus formidans, juxta hanc opinionem, ita exprimi posset: *Hoc ita se habet propter hæc motiva; quævis ea talia sint, ut illa, vel illis aequalia, possint non esse conjuncta cum illo obiecto ad quod movetur.*

245. P. Ripalda docet, Formidinem non judicare directè de obiecto, nec de motivo, sed de ipso assensu, quo nobis persuademus obiectum, cum obiectum obscurum sit intellectui, & veritas assensus ignota. Judicat ergo formido, assensum ex modo tendendi in obiectum posse falli subesse.

§. II.

Quid sit Formido, & quomodo subiaceat Voluntati.

246 DICO 1. Formidinem formalem & actualem non consistere adæquatè in Judicio illo, in quo vult Lugo & Ripalda consistere. Probantur 1. ad hominem contra Lugonem & Ripaldam: quia hi ambo fatentur, Lugo quidem n. 17. Ripalda verò n. 16. & 18. & alibi passim, Voluntatem posse suo imperio cohibere formidinem actualem: & hoc etiam alij DD. communiter omnes supponunt, ut bene dixit ille P. Hispanus, ex quo supra Discerniculum P. Perez rejeci. & ne hoc gratis dixisse videamur, adducam vnum & alterum Testimonium. Sorus lib. 3. de Nat. & Grat. c. 10. ait, hoc non esse dubium, & de hoc dubitare esse puerilem errorem; & addit: *quin immò hæretici omnes suorum errorum, quos Catholicæ existimant Veritates, tantam habent certitudinem, quàm nos articulorum fidei.* Molina 1. p. q. 1. a. 5. dicit, ejusmodi certitudine, quæ se tenet ex parte subiecti, posse hæreticum adherere interdum certis, hoc est, firmis errori, quàm adhæreat Catholicis Veritati. Idem habet Bannez 1. p. q. 1.

a. 5. Medina 1. p. q. 109. a. 1. dub. 6. Vega lib. 6. in Trid. c. 13. Hoc supposito sic argumentor. Voluntas potest, stante assensu probabili, cohibere Formidinem tunc, quando posset Formido existere: atqui Voluntas non potest cohibere illud Judicium quod ponit Lugo & Ripalda, nam illud Judicium est evidens, ut fatentur isti AA. fundatur enim in experientia, quod non necessitetur intellectus ab illis motivis ad assensum, adeoque quod secundum suam apparentiam possint fallere: atqui Intellectus est potentia necessaria, ita ut excitatis speciebus non possit cohibere actum evidenter: ergo &c.

245. Probo 2. iterum ad hominem. Vterque auctor concedit, posse circa idem obiectum Materiale simul stare actum Evidentem & Opinativum, ita tamen ut non adsit actualis formido, quia impossibile est, ut simul dicam per actum Evidentem: *hoc non potest se aliter habere: & fortassis aliter se habet:* atqui in tali casu posset optimè consistere Judicium evidens Lugonis & Ripaldæ; scilicet: quod vi motivorum probabilium, & quoad eorundem apparentiam, res se posset aliter habere: hoc enim Judicium non contradicit illi alteri. *Res non potest se aliter habere, nempe propter motivum scientificum:* ergo hæc duo non sunt idem: Fortè se res aliter habet: & hæc motiva, seu hic assensus potest fallere. atqui illud prius est Formido formalis & actualis: ergo Formido non est idem cum Judicio horum Auctorum.

246. Probo 3. ab experientia & exemplis, quibus optimè declaratur sensus verborum quibus omnes utimur. Plurimis obiectis assentimur, & dicimus nos assentiri sine formidine, & tamen evidenter judicamus, motiva quibus inducimur, esse fallibilia, & quantum est ex ratione motivorum, prout nobis per apprehensionem suam apparent, posse se aliter habere: ergo communis sensus agnoscit aliam Formidinem actualem, quàm illam intellectualem Lugonis & Ripaldæ. Antecedens patet exemplo superius ex S. Augustino allato: quis nostrum dicet, se prudenter formidare, an sit Filius illius quem pro patre suo habet? quis prudenter formidat, an sit Baptizatus? & tamen motiva quibus communiter inducimur, scimus evidenter esse ex se fallibilia, & non raro fallere.

247. Confirmatur 1. Si maritus diceret Vxori suæ: censeo, te esse mihi fidelem & non adulteram, & ideo etiam credo filios ex te natos esse meos, quævis motiva quibus inducor, talia sint, quæ de suis vxoribus etiam alij mariti habent, & tamen quandoque falluntur. Profectò si vxor prudens sit, non potest his verbis offendi. Quod si maritus his verbis vteretur. *Non sine formidine credo, verum filij, quos genuisti, sint me patre geniti:* quis dubitet, honestam & prudentem Vxorem esse agrè laturam? ergo signum est, nos nomine Formidinis aliud concipere & significare, quàm Judicium illud Lugonis, illudque non significari regulariter per Formidinem, aut per

Bbb

hæc

hæc verba: *Fortassis aliter se habet. Fortassis his motivis decipior* &c.

Confirmo 2. Si tu mihi promitteres aliquid, & ego dicerem, *fortasse non facies quod promittis*: ille ad auferendam à me formidinem, posset subungere: *ne formides: jubeo te securum esse*. quibus verbis utique non veller me hortari ad deponendum hoc Judicium, quodd scilicet motivum credibilitatis sit fallibile, nempe promittentis auctoritas: hoc enim non posset exigere, cum omnis homo sit mendax & mutabilis. ergo vult me hortari ad alium actum qui sit in mea potestate: atqui vult à me deponi Formidinem: ergo Formido est alius actus quam illud Judicium.

248. Confirmatur 3. Omnium DD. consensu alia Formido est prudens, alia imprudens, alia major, alia minor. Jam sic. Quando habeo judicium de fallibilitate motivorum, quæ reverà fallibilia sunt, & merentur talia judicari, tale judicium utique non est imprudens, quia est judicium verum & evidens: atqui possum aliquando imprudenter formidare, etiam circa motiva fallibilia, ut fatentur omnes: v. g. quando rusticus formidaret de veritate dictorum à suo parochi, vel quando formidarem de valore mei Baptismi &c. Deinde illud judicium non suscipit magis & minus sicut suscipit formido: ergo non potest formido consistere in tali Judicio.

249. DICO 2. Per illa verba *Fortassis res aliter se habet quam ego judico*; non semper velle nos significare separabilitatem motivorum ab objecto materiali. Probat, & prius suppono, quod obscuritas sola motivorum non reddat motiva separabilia, sed quod quedam motiva rectè judicentur esse inseparabilia, quamvis sint obscura; talia sunt motiva credibilitatis nostræ fidei, suprà relata, quæ non sunt evidenter connexa cum mysterio ad quod credendum movent, alioquin fides evaderet evidens, sed sunt obscura quoad istam connexionem; & tamen judicantur & dicuntur rectè esse inseparabilia, hoc est, dicuntur mereri assensum, quo judicemus ex imperio voluntatis, quod non possint existere, quin sint connexa cum tali mysterio, seu, cum revelatione de tali mysterio. Probo jam, quod formido non semper consistat in Judicio de separabilitate motivorum ab objecto. Dum habemus judicium, hæc motiva obscura non posse existere quin sint connexa cum revelatione Dei, possumus imprudenter formidare, & dicere: *fortassis autem non sunt essentialiter & indispensabiliter connexa, sicut ego judico esse connexa*. In isto ergo casu non haberem judicium directum, quo dicerem: hæc motiva possunt non esse connexa cum revelatione Dei, sicut potest non esse connexa locutio parochi; judico enim directè contradictorium, scilicet, quod sint essentialiter connexa, & in hoc sensu inseparabilia, qualis non est locutio parochi. ergo si in isto casu potest stare formido expressa per illa verba: *fortassis autem*

non sunt essentialiter connexa sicut ego judico, timido non semper significat judicium de separabilitate motivorum. Probo jam aliter, nempe quod in tali casu possit stare formidabilem imprudens paulò antè descripta. Expectatio quotidiana docet, nos in credendis divinis mysterijs, pulsari sæpè tentationibus, & tentationibus apprehensionibus impelli ad formidandum etiam tunc, quando memores sumus motivorum credibilitatis, & ut bene suprà advertit Doctor Hispanus, monemur ad resistendum, & conamur resistere, qui conatus est manifestum, quia agnoscimus obligationem illis adhaerentem conatus est etiam evidens signum, quod possemus tentationi cedere, & formidare voluntariè, an non fortassis motiva sint separabilia ab objecto credendo, adeoque, an non fortassis lamur dum judicamus non esse separabiles: ergo à primo ad ultimum, formido in tali casu non consisteret in Judicio de separabilitate motivorum.

250. Ratio à priori est, quia ad formidandum temerè & imprudenter de connexionem necessaria motivorum cum objecto materiali, non est necesse, ut habeam rationes evidentes probabiles de absoluta fallibilitate motivorum, ut habeo, quod homo singularis & privatus possit mentiri, sed sufficit, quod possum suspicari, non fortassis lateat aliquid, ex cujus ignorantia inducar ad judicandum, quod motiva sint separabilia ab objecto materiali. Nisi enim hoc sufficeret, nunquam daretur temeraria suspicio. Jam verò ad talem suspensionem imprudentem voluntariam, sufficit semper obscuritas objecti actus quo illi assentimur, & ideo censeo, cum omni actu obscuro posse ex natura rei consistere formidinem saltem imprudentem, ut infra expressè declarabitur: ergo Formido non semper est judicium evidens vel probabile de fallibilitate motivorum.

251. DICO 3. Formido actualis & formalis significata per verba: *Fortassis res aliter se habet quam ego judico se habere*, consistit regulatè in Judicio reflexo, quo judicamus, nos assensum do rei obscuræ versari in periculo propinquo errandi. Hoc judicium aliquando est evidens & necessarium, & tunc formido non est libera, sed necessaria: v. g. si credam aliquid homini, quod scio esse in simili materia sæpius mentitum, potest enim casu dum credo, reflexè evidenter judico, me credendo exponi periculo probabili propinquo errandi, nec possem villo velut imperio cohibere formidinem, & dicere mihi ipse Sum securus quod non errem. Aliquando item est hoc judicium Voluntarium; & hoc potest esse vel prudens vel imprudens, sicut Theologi docent, Suspensiones aliquas esse prudentes, aliquas temerarias. Judicium prudens de periculo propinquo errandi erit, si quis aliquid credat, qui quidem communiter verax est, & tamen probabile, aut saltem suspicabile, quod quandoque

quandoque mentiat: tunc enim non est evidens, esse periculum propinquo errandi, est tamen evidenter probabile: ergo possum liberè, propter hanc probabilitatem, judicare, me illi credendo versari in periculo propinquo errandi, nec sic judicando agam imprudenter aut temere. Imprudens autem erit tale Judicium & formido, quando nulla prorsus occurrunt motiva probabilia in contrarium, sed fortasse levissima quædam argumenta, quæ moraliter vix unquam aut rarissime sunt connexa cum veritate objecti quod suadent. Cum ergo possit homo per imprudentiam aliquando se à tam levibus argumentis sinere moveri, ad omnino negandam fidem alteri, utique poterit etiam per imprudentiam moveri ad judicandum, se dum illi homini credit, versari in periculo propinquo errandi. v. g. Rusticus non habet vllum rationabile fundamentum judicandi aut suspicandi, quòd parochus suus in rebus fidei, vtpote gravissimis, & quas debet publicè proponere, mentiat, aut unquam sit mentitus, quia auctoritas parochi tanta est apud Rusticum, quantum est auctoritas S. Ambrosij apud hominem doctum, ut bene dixit Hispanus sæpè jam laudatus. Quia tamen possunt rustico occurrere levicula quædam argumenta, propter quæ posset omnino nolle assentiri parochi, v. g. quia proponit res capui difficiles, quia aliquis malè affectus parochi dixit, eum esse indoctum &c. ideo à fortiori posset rusticus per imprudentiam judicare, etiam dum credit parochi, se credendo fortassis errare, hoc est, versari in periculo propinquo errandi. Cum ergo hoc reflexum judicium sit voluntarium, sicut omnes temerariæ suspiciones, ideo potest à voluntate cohiberi, & tunc potest rusticus dicere, se quietum & securum esse, dum credit parochi, & nihil de veritate formidare, sicut dixit S. Augustinus nos nihil formidare, quòd nati sumus ex his parentibus.

252. Favet etiam huic expositioni formidinis Etymologia nominis. Nam formido est quidam timor & fuga à malo imminente. Porro Judicium de periculo propinquo errandi, determinat appetitum ad timorem & fugam mali quod inest tiori, & ideo vocatur formido.

CONTROVERSIA II.

Virum omnis actus Fidei infusæ excludat Formidinem per suum proprium & intrinsecum tendendi modum.

253. Primus, quod ego sciam, hoc asseruit Card. de Lugo, adeo quidem, ut concesserit, posse talem modum tendendi etiam tunc imperari à Voluntate, quando superat merita motivorum; unde dixit quòd rusticus, etiam quando parochus falsum articulum proponit, possit sibi imperare assensum, quo dicat: Propter auctoritatem parochi, & Dei per ipsum loquentis credo hunc ar-

ticulum esse verum, & non posse se rem aliter habere. Hæc sententia statim fuit ab alijs rejecta cum Card. Pallav. & meritò. quia sicut non potest Voluntas imperare assensum, quando nullum penitus adest motivum assentiendi, ita non potest imperare assensum, quòd res non possit se aliter habere, si nulla adsunt motiva quæ hoc ipsum suadent, quòd vi illorum non possit se res aliter habere: sed auctoritas parochi non est tale motivum: ergo vi illius non potest rusticus imperare talem assensum.

Hinc Card. Pallavicinus, cum ex vna parte velleret sequi Lugonem, quòd omnis actus fidei infusæ deberet per intrinsecum prædicatum excludere formidinem, dicendo, quòd vi motivorum non posset se res aliter habere, ex alia parte non inveniret tale motivum externum respectu rustici, invenit illud intra rusticum, nempe discerniculum jam supra rejectum. Alij deinde RR. addiderunt, quòd hoc sit ita proprium Fidei, ut nulli actui naturali obscuro possit talis modus tendendi convenire, quia nimirum nullus actus naturalis obscurus habet talia motiva, quæ possit judicare esse essentialiter connexa cum veritate objecti quod suadent.

254. DICO. Quantumvis motiva credibilitatis mereantur judicari per fidem esse essentialiter & necessariò connexa cum locutione Dei, & defacto per fidem talia judicentur, nihilominus talis actus fidei ex suo modo tendendi est conjungibilis cum formidine, seu cum judicio significato per hæc verba: *fortassis non sunt essentialiter connexa.* Unde consequens est, quòd fidei firmitas vltima & completa, hoc est exclusiva omnis formidinis, semper proveniat formaliter ab imperio voluntatis, quo illud Judicium excluditur, & statuitur constans adhesio. Conclusionem hanc non disputarunt DD. ex professio, eam tamen videntur supponere, quando vltra certitudinem objectivam, requirunt certitudinem & firmitatem adhesivam: item quando admittunt, quòd cum actu fidei ejusque merito possit stare indeliberata formido & dubitatio. Ita imprimis supponit S. Thomas q. 4. art. 8. ad 1. & egregius illius Interpres Petrus de Aragon in c. art. 5. Hoc tamen non obstante. & §. *Secundo dico.* & deinceps sæpius. Eandem supponit P. Antonius Perez, quatenus asserit, esse miraculum, posse aliquem assentiri rei obscuræ sine formidine: atqui per actum fidei assentimur rei obscuræ: ergo est miraculum quòd cum tali actu non conjungatur formido: ergo secluso miraculo connaturaliter posset conjungi, imò secundum hunc auctorem necessariò conjungeretur. Eandem Sententiam debet per consequentiam doctrinæ admittere Card. Pallavicinus, qui c. 6. n. 122. habet hæc formalia verba. *Potest tamen ex errore voluntario, aliquando culpabili, aliquando inculpabili contingere, ut aliquid appareat nobis credibile super omnia, quamvis revera non sit: atque adeo quòd possimus super omnia credere aliquid distinctum ab articulis fidei. Qui*

Bbb 2

modus